

Mr William Bramble
Prif Weithredwr
Cyngor Sir Penfro
Neuadd y Sir
Hwlfordd
SA61 1TP

24 Cathedral Road / 24 Heol y Gadeirlan
Cardiff / Caerdydd
CF11 9LJ
Tel / Ffôn: 029 2032 0500
Fax / Ffacs: 029 2032 0600
Textphone / Ffôn testun: 029 2032 0660
info@audit.wales / post@archwilio.cymru
www.audit.wales / www.archwilio.cymru

Cyfeirnod: 3405A2023

Dyddiad cyhoeddi: Chwefror 2023

Annwyl Will

Diweddariad Cynnydd Sicrwydd ac Asesu Risg – Sefyllfa Ariannol

Yn dilyn ein cyfarfodydd yn gynharach eleni fe wnaethom ddweud y byddem yn rhoi adborth mwy ffurfiol ar rai agweddau penodol ar ein gwaith sicrwydd ac asesu risg yr ydym wedi ei wneud. Mae'r llythyr hwn yn rhoi diweddariad cynnydd ar sefyllfa ariannol y Cyngor.

Gwnaed y gwaith hwn fel rhan o'n prosiect Sicrwydd ac Asesu Risg 2021-22 (ARA) i helpu i gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol¹.

¹ Mae'r dyletswyddau hyn yn cynnwys o dan adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004). Gall hefyd lywio astudiaeth ar gyfer gwella gwerth am arian o dan adran 41 o Ddeddf 2004, a/neu archwiliad a wnaed gan yr Archwilydd Cyffredinol o dan adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Tudalen 1 o 7 - Diweddariad Cynnydd Sicrwydd ac Asesu Risg – Sefyllfa Ariannol - cysylltwch â ni yn y Gymraeg neu'r Saesneg / cysylltwch â ni'n Gymraeg neu'n Cymraeg.

Rydym yn cydnabod bod yr hinsawdd ariannol bresennol ac yn y dyfodol yn heriol ac yn newidiol ac felly mae'r adborth hwn yn rhoi diweddariad cynnydd sicrwydd a risg ar sefyllfa ariannol y Cyngor ar gyfer 2021-22.

Diweddariad o sefyllfa ariannol 2021-22

Yr hyn wnaethom ni

Gwnaethom yr asesiad o Sefyllfa Ariannol 2021-22 y Cyngor rhwng mis Medi a mis Tachwedd 2022. Cafodd y dystiolaeth ei chasglu drwy gyfweiliadau ac adolygiadau dogfennau ac roedd yn cynnwys ystyried sefyllfa cronfeydd ariannol y Cyngor, cyflawni arbedion arfaethedig a pherfformiad o'u cymharu â'r gyllideb arfaethedig ar gyfer y flwyddyn. Er bod pwyslais ein gwaith ar flwyddyn ariannol 2021-22, pan fo'n briodol, mae ystyriaeth hefyd wedi'i rhoi i wybodaeth ariannol ddiweddarach pan fo hynny'n helpu i roi cyd-destun i'r sefyllfa.

Fe wnaethom hefyd gyhoeddi [Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol](#) ym mis Chwefror 2022 sy'n cynnwys amrywiaeth o ddata ariannol ar gyfer cynghorau, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub yng Nghymru.

Yr hyn a ddarganfuwyd gennym

Mae'r Cyngor wedi cynnal sefyllfa ariannol sefydlog, gan gynnwys trwy sicrhau arbedion arfaethedig a chyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru, er mwyn cynnal cyllidebau wedi'u mantoli ac mae wedi cynyddu ei gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy. Ond bydd angen i'r Cyngor ddatblygu cynllun ariannol cynaliadwy i fynd i'r afael â'r pwysau sylweddol ar gostau sy'n dod i'r amlwg.

Strategaeth ariannol

Cafodd Cynllun Ariannol Tymor Canolig (MTFP) drafft 2022-23 i 2025-26 ar gyfer Cyngor Sir Penfro ei gymeradwyo gan y Cyngor ym mis Mawrth 2022. Roedd y cynllun hwn yn amlinellu'r strategaeth ariannol ar gyfer y Cyngor wrth symud ymlaen, gan gynnwys opsiynau ar gyfer cynnydd yn y Dreth Gyngor, neilltuo arian ychwanegol i wasanaethau, a chyfleoedd posibl i gyflawni arbedion.

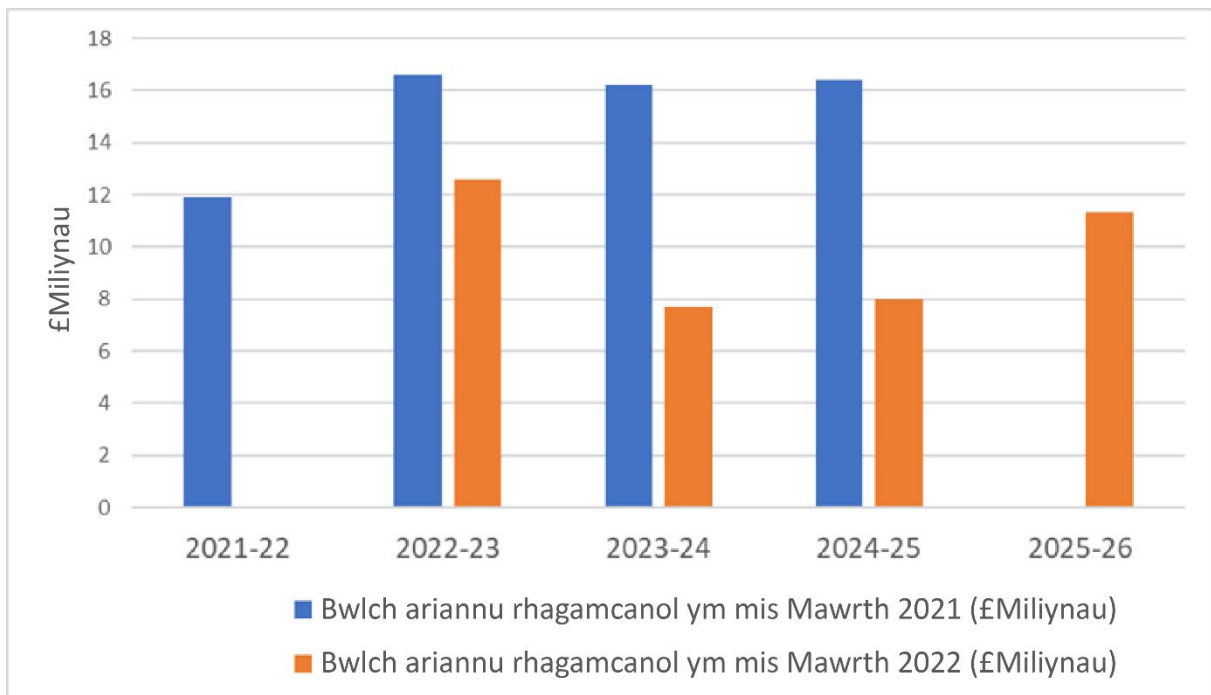
Nododd MTFP Mawrth 2022 fod y Cyngor wedi gwneud £81.3 miliwn o ostyngiadau costau ac effeithlonrwydd yn yr wyth mlynedd ariannol flaenorol.

Fe wnaeth MTFP mis Mawrth 2022 hefyd ddiweddarau bwloch ariannu a ragwelir y Cyngor. Disgwylir i'r bwloch ar gyfer blwyddyn ariannol 2022-23 fod yn £12.6 miliwn, gostyngiad o £4 miliwn o'i gymharu â'r ffigur a ragwelir yn yr MTFP a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2021.

Mae bylchau ariannu prosiectau MTFP Mawrth 2022 ar gyfer 2023-24 a 2024-25 i fod yn llai na'r hyn a dybiwyd yn flaenorol. Disgwylir iddynt bellach fod yn £7.7 miliwn a £8.0 miliwn yn y drefn honno, o'i gymharu â'r ffigurau a ragwelir ym mis Mawrth 2021 MTFP o £16.2 miliwn a £16.4 miliwn yn y drefn honno.

Mae'r gostyngiad yn y bwloch ariannu a ragwelir yn MTFP mis Mawrth 2022 yn deillio o effaith gronrus Cyllid Allanol Cyfunol a ragwelir (AEF) o +9.4% yn 2022-23, 3.5% yn 2023-24 a +2.4% yn 2024-25.

Arddangosyn 1: mae'r bwloch ariannu yn 2022-23 bellach yn fwy na'r hyn a ragwelwyd yn flaenorol, ond bydd yn gostwng yn 2023-24 a 2024-25 o'i gymharu â rhagamcanion blaenorol

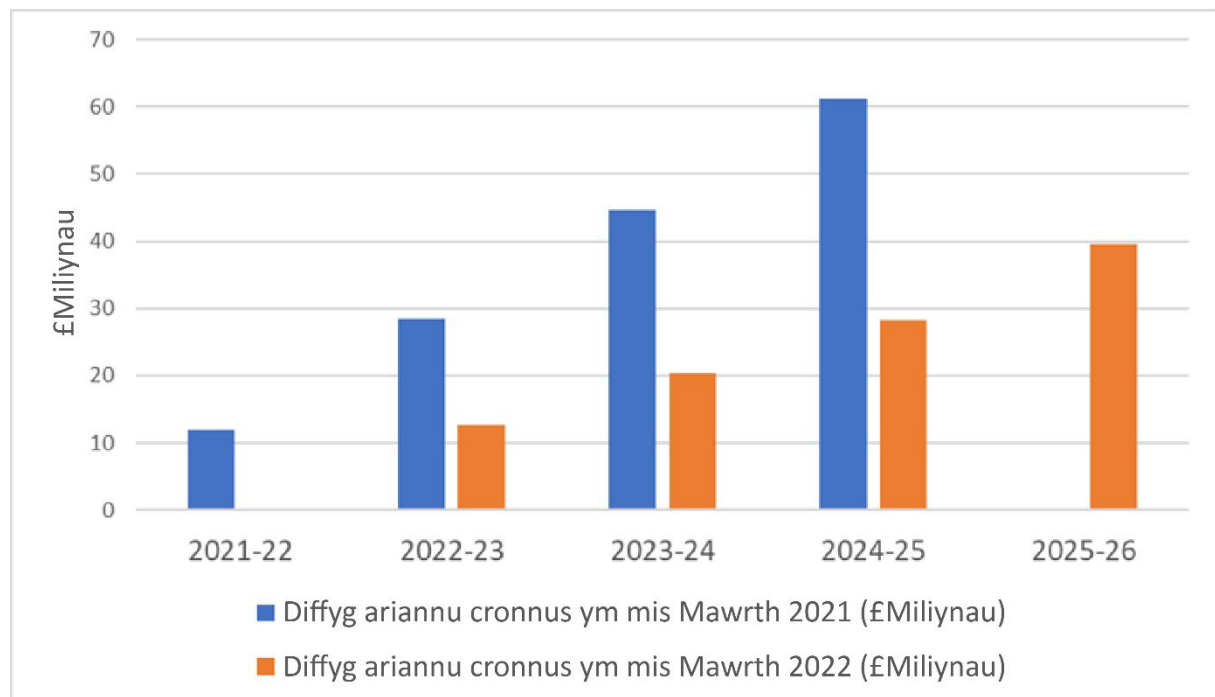

Mae MTFP mis Mawrth 2022 hefyd yn diweddarau'r bwloch ariannu cronrus a ragwelir sy'n wynebu'r Cyngor hyd at 2025-26. Er bod y bwloch a ragwelir wedi mwy na haneru erbyn 2024-25 o'i gymharu â'r ffigur yn MTFP mis Mawrth 2021, mae'n dal i fod yn swm sylweddol o £28.3 miliwn.

Mae MTFP mis Mawrth 2022 yn dweud y bydd y bwlch hwn yn cael ei lenwi'n bennaf o gynnydd yn incwm y Dreth Gyngor a nodwyd arbedion cyllidebol gyda gwasanaethau.

Mae cyllidebu rhagamcanol y Cyngor yn cynnwys cynnydd o 5% y flwyddyn yn y Dreth Gyngor. Mae MTFP mis Mawrth 2022 yn nodi, er gwaethaf cynnydd yn y bedair blynedd ariannol hyd at 2021-22, bod gan y Cyngor y Dreth Gyngor Band D isaf yng Nghymru o hyd. Ar £1,189, mae'r gyfradd hon £172 yn is na Sir Gaerfyrddin a £223 yn is na Cheredigion.

Arddangosyn 2: mae MTFP mis Mawrth 2022 yn rhagamcan y bydd bwlch cyllid cronnus y Cyngor yn cael ei leihau o'r ffigurau a gyhoeddwyd yn MTFP mis Mawrth 2021

Cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy

Dros y pedair blynedd ariannol ddiwethaf, hyd at ddiwedd 2021-22, mae cronfeydd defnyddiadwy y Cyngor wedi cynyddu o £46.43 miliwn i £83.023 miliwn, gwahaniaeth o £36.59 miliwn.

Er bod cost net y gwasanaethau hefyd wedi cynyddu dros yr un cyfnod o bedair blynedd, roedd y cronfeydd defnyddiadwy yn 24.5% o gost net gwasanaethau yn 2021-22. Mae'r ganran yma wedi cynyddu yn y tair blynedd ariannol ddiwethaf.

Yn 2020-21, y Cyngor oedd â'r degfed ganran uchaf o gronfeydd defnyddiadwy y gellir eu defnyddio o'i gymharu â chost net gwasanaethau.

Newidiodd polisi'r Cyngor ar gyfer defnyddio cronfeydd wrth gefn yn MTFP mis Mawrth 2022. Oherwydd y 'bwlch ariannu rhagamcanol sylweddol ar gyfer 2022-23', gall y Cyngor ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i gydbwysu ei gyllideb neu ariannu cost gostyngiadau gweithlu os yw'n briodol. Dywed y Cyngor y bydd y defnydd hwn yn cael ei weld fel peth 'untro', ynghyd â chynllun clir i leihau cyllidebau sylfaenol o 2023-24 ymlaen ac ail-lenwi balans y cronfeydd wrth gefn dros gyfnod llawn MTFP mis Mawrth 2022.

Arddangosyn 3: mae cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy wedi cynyddu yn ystod y pedair blynedd diwethaf, ond mae cynnydd tebyg yng nghost net gwasanaethau yn cyd-fynd â hyn.

	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21 ²	2021-22 ³
Cost Net y Gwasanaethau (£Miliynau)	221.73	232.76	242.09	255.4	242.3
Cyfanswm cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy (£miliynau)	43.13	46.44	45.75	62.64	83.02
Cyfanswm Cronfeydd Defnyddiadwy fel canran o gost net gwasanaethau (%)	19.5	20.0	18.9	24.5	34.3
O gymharu â chynghorau eraill Cymru	10fed	9fed	10fed	11eg	Amh

² Ffigurau hyd at 2020-21 sy'n deillio o offeryn Cynaliadwyedd Ariannol Archwilio Cymru

³ Ffigyrau ar gyfer 2021-22 sy'n dod o ddatganiad cyfrifon nas cyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2022

Cyflawni arbedion

Ym mis Awst 2021, cyhoeddodd Archwilio Cymru Asesiad Cynaliadwyedd Ariannol o'r Cyngor, a oedd yn cynnwys adrodd ar record flaenorol y Cyngor am gyflawni arbedion. Nodwyd bod y Cyngor wedi cyflawni 66% a 47.5% o'i arbedion arfaethedig yn y ddwy flynedd ariannol flaenorol (2019-20 a 2020-21) yn y ddwy flynedd ariannol flaenorol (2019-20 a 2020-21). Roedd y cofnod hwn yn golygu na chyflawnwyd £5.3 miliwn a £4.2 miliwn o arbedion, gan roi pwysau pellach ar rowndiau cyllideb yn y dyfodol.

Yn y flwyddyn ariannol 2021-22, roedd y Cyngor yn bwriadu arbed £7.506 miliwn. Ar ddiwedd y flwyddyn, roeddent wedi cyflawni £6.088 miliwn, 81.1% o'r targed gwreiddiol. Mae hwn yn berfformiad gwell o'i gymharu â 2019-20 a 2020-21.

Perfformiad yn erbyn y gyllideb

Diweddarodd y Cyfarwyddwr Adnoddau y monitro alldro ar gyfer 2021-22 i'r Cabinet ym mis Gorffennaf 2022. Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, roedd gwariant net o £242.3 miliwn. Roedd hyn yn deillio o wariant gros o £399.5 miliwn, incwm o £178.1 miliwn a chyfraniad diwedd y flwyddyn i gronfeydd wrth gefn o £20.9 miliwn.

Roedd y ffigurau hyn yn dangos gwariant is na'r hyn a ragwelir ac incwm uwch. Roedd y gwariant is yn bennaf oherwydd lleihad mewn costau ariannu cyfalaf, ac roedd yr incwm uwch o ganlyniad i dderbyn grantiau heb eu cynllunio, gan gynnwys Cronfa Galedi Llywodraeth Cymru.

Pwysau yn y dyfodol

Mae setliadau ariannu dangosol Llywodraeth Cymru ar sail Cymru gyfan o 3.5% a 2.4% yn y drefn honno ar gyfer 2023-24 a 2024-25 yn darparu rhywfaint o sicrwydd ariannol dros y tymor canolig. Fodd bynnag, bydd cynllunio ariannol tymor canolig yn parhau i ddibynnu ar ystod o ragdybiaethau, ac wedi'i gyfuno â'r dirwedd economaidd-gymdeithasol sy'n newid yn y cyfnod hwn o ansicrwydd economaidd sylweddol, bydd cynllunio ar gyfer cydnerthedd ariannol a rowndiau cyllideb y dyfodol yn parhau i fod yn heriol i gynghorau.

Amlinellodd MTFP mis Mawrth 2022 y bwloch ariannu sylweddol a ragwelir dros y pedair blynedd ariannol nesaf. Bwriad y Cyngor oedd llenwi'r bwloch hwn gydag arbedion ac effeithlonrwydd gwasanaethau, cynnydd yn y Dreth Gyngor, a defnydd arfaethedig o gronfeydd wrth gefn yn 2022-23.

Dywed y Cyngor nad yw defnyddio cronfeydd wrth gefn yn ateb parhaus i bontio ei fwloch ariannu. Mae MTFP mis Mawrth 2022 hefyd yn amlinellu gradd yr arbedion a wnaed eisoes yn yr wyth mlynedd ariannol flaenorol, a bod hyn yn gefndir anodd i

gynnig mwy o arbedion yn ei erbyn. Dywed y Cyngor bod cyfraddau Treth Gyngor yn isel yn Sir Benfro, byddai unrhyw gynnydd yn rhoi baich ychwanegol ar drigolion.

Dylid nodi hefyd, ers cyhoeddi'r MTFP mis Mawrth 2022, fod pwysau ariannol ychwanegol wedi dod i'r amlwg a fydd yn effeithio ar y Cyngor a'i drigolion.

Mae'r Prif Weithredwr wedi dweud wrth Archwilio Cymru bod diffyg a ragwelir y Cyngor ar gyfer 2023-24 bellach oddeutu £26 miliwn i £32 miliwn.

Mae cost trydan, nwy a thanwydd wedi codi'n serth. Mae cyfradd chwyddiant hefyd wedi codi, ac mae'r argyfwng costau byw hefyd yn effeithio ar gyllidebau cartrefi.

Cyflwynwyd papur Risg Busnes Strategol Cydnerthedd Ariannol i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol ar 18 Hydref 2022. Rhoddodd hyn ddiweddariad ar sefyllfa ariannol y Cyngor wrth symud ymlaen, yn seiliedig ar y newidiadau mewn amgylchiadau ers cyhoeddi MTFP Mawrth 2022.

Dywed y papur hwn y bydd y bwlch ariannu rhagamcanol ar gyfer y tair blynedd ariannol nesaf yn 'cynyddu'n sylweddol', a bod yr hinsawdd ariannol yn debygol o waethygu.

Mae'r papur hwn hefyd yn dweud bod 'gwaith yn mynd rhagddo' i ail-gyfrifo'r bwlch cyllido ar gyfer 2023-24, ond mae'r Cyngor yn amcangyfrif bod hyn bellach yn £24.4 miliwn, o'i gymharu â'r ffigur o £7.7 miliwn a gyhoeddwyd yn MTFP mis Mawrth 2022.

Bydd cynllunio ariannol tymor canolig yn parhau i ddibynnu ar ystod o ragdybiaethau, ac wedi'i gyfuno â'r dirwedd economaidd-gymdeithasol heriol yn y cyfnod hwn o ansicrwydd economaidd sylweddol, bydd cynllunio ar gyfer cydnerthedd ariannol a rowndiau cyllideb y dyfodol yn parhau i fod yn heriol i gynghorau.

Yn gywir

Archwilio Cymru